

БАТЛАВ:

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ГИШҮҮН

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ГИШҮҮН

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ГИШҮҮН

О.САРАНЧУЛУУН

Х.БУЛГАНТУЯА

А.АРИУНЗАЯА

НИЙГМИЙН АЖЛЫН ТУХАЙ АНХДАГЧ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

Монгол Улсын Үндсэн хуульд эх орондоо хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан нийгэм цогцлуулан хөгжүүлэх эрхэм зорилгыг бүрдүүлэхээр тунхаглаж, эрүүл аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангах үүргийг төр иргэнийхээ өмнө хариуцахаар заасан ч засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, хүн амын тодорхой бүлэгт чиглэсэн нийгмийн ажил, үйлчилгээ хүртээмжгүй, харилцан адилгүй байна.

Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалд 22 дугаар зүйлд “Хүн бүр нийгмийн гишүүний хувьд нийгмийн хангамж эдлэх, түүнчлэн нэр төрөө хадгалах, биеэ боловсруулж хөгжүүлэхэд зайлшгүй шаардлагатай эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхээ улс бүрийн бүтэц, нөөц бололцоотой уялдуулан үндэсний хүч чармайлт хийгээд олон улсын хамтын ажиллагааны замаар хэрэгжүүлэх эрхтэй.”, НҮБ-ын Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн тухай олон улсын пактын 9 дүгээр зүйлд “Энэхүү Пактад оролцогч улсууд нийгмийн даатгалыг оролцуулан, хүн бүрийн нийгмийн хангамжид хамрагдах эрхийг хүлээн зөвшөөрнө.” гэж тус тус заасан.

Хүн амын тодорхой хэсэг, бүлэг нь, тухайлбал бага орлоготой өрх, эрсдэлд нөхцөлд буй хүүхэд өсвөр үеийнхэн, шилжин суурьшигчид, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ахмад настнууд, архаг хүнд өвчтэй хүмүүс, байгалийн гамшигт өртсөн олон нийт болон тэдний гэр бүл нь амьдралынхаа тодорхой үе шатуудад нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг үр дүнтэй авах хэрэгцээ, шаардлагын дагуу 1900-аад оноос барууны орнуудад үүссэн нийгмийн ажлын салбар, нийгмийн ажилтны мэргэжил нь 1950-иад оноос эрчимтэй хөгжиж, гадаадын ихэнх орнууд Нийгмийн ажил үйлчилгээний тусгайлсан хууль гарган зохицуулж иржээ.

Өнөөгийн байдлаар Монгол Улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжид нийгмийн ажлын чиг үйлчилгээний зохицуулалт, чиглэл, хамрах хүрээ, үйл ажиллагааг харилцан адилгүй тодорхойлж, зөвхөн тухайн салбарын онцлогийг харгалзан тусгасан нь хэт явцуу бөгөөд салбар дундын хамтын уялдаагүй, мөн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрс ялгаатай байдлаар тодорхойлсон байна.

Хүний эрхийн үндэсний комиссын Монгол Улс дах хүний эрхийн төлөв байдлын 19, 20, 21, 22, 23 дахь илтгэлүүд Монгол Улсад нийгмийн ажил, үйлчилгээ нь олон улсын жишгээр мэргэжлийн түвшинд хүртээмжтэй бус байгаагаас нэн тэргүүнд хүүхэд, ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний нийгэм, эдийн засгийн эрх зөрчигдөж, улмаар

хүчирхийлэлд өртөх, амьдралын чанар буурах зэрэг дагалдах эрсдэл үүссээр байгаа талаар тусгагдсан байна.

Монгол Улсад нийгмийн ажлыг хүн амын, нийгмийн онцлог хэрэгцээнд тулгуурлан, бие даасан онол-арга зүйтэй шинжлэх ухаан, практик чиг баримжаатай ажил, мэргэжил болохынх нь хувьд улам хөгжүүлж, бусад салбарын нэгэн адил системтэй мэдлэг, хүлээн зөвшөөрөгдсөн үнэ цэн, мэргэжлийн ёс зүйн хэм хэмжээ, үнэт зүйл, зарчимтай байх шалгууруудыг нь хүлээн зөвшөөрч нийгмийн хамгааллынхаа үйлчилгээг мэргэжлийн түвшинд хүргэх шаардлагатай. Ингэснээр нийгмийн сэтгэл зүй, эрүүл мэндийн салбарынхаа үйлчилгээ, үйл ажиллагааг хүн амынхаа бодит хэрэгцээнд тулгуурлан хүргэж, тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг хангуулах, халамж хамгаалал шаардлагатай бүлэгт хүрч очих, хүний суурь хэрэгцээг хангах, амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэхийн тулд Нийгмийн ажлын тухай анхдагч хуулийн төслийг боловсруулах шаардлагатай гэж үзсэн болно.

Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургаадугаар зүйлийн 11 дэх хэсэгт "... Гэр бүл, эх нялхас, хүүхдийн ашиг сонирхлыг төр хамгаална", Арван есдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт "Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна" гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан "Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого"-ын Зорилго 2-т "Чанартай амьдралын баталгаа бүхий нийгмийн хамгаалалтай, аз жаргалтай амьдралын ээлтэй орчинд, гэр бүлийн амьдралын баталгаа, улс орны хөгжлийн суурь болсон чанартай боловсролыг хүн бүр эзэмших боломжийг бүрдүүлэн нийгмийн идэвхтэй, эрүүл монгол хүнийг хөгжүүлнэ." гэж, мөн зорилгын 3 дах хэсэгт "Хүн амын бүлгүүдийн ялгаатай хэрэгцээ, нийгмийн хөгжлийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн нийгмийн хамгаалал, халамжийн үйлчилгээг үзүүлнэ." гэж; мөн баримт бичгийн "2.2.10-д Нийгмийн эрүүл мэндийн ноцтой байдал, гамшиг, онцгой байдлын үеийн эрүүл мэндийн байгууллагын нөөцийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг бэхжүүлнэ.", "2.3.1-д "Хүн амын тогтвортой өсөлтийг дэмжсэн, судалгаа, нотолгоонд суурилсан, гэр бүлд ээлтэй хөгжил, хамгааллын үр ашигтай тогтолцоог бүрдүүлнэ", "2.3.3-д Монгол хүний хөгжлийн цогц судалгаанд үндэслэн төрөөс хүн ам, гэр бүл, хүүхэд, залуучууд, хөдөлмөрийн болон ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, шилжин суурьшигчдын эрхийг хамгаалах, нийгмийн суурь үйлчилгээг тэгш хүргэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар баримтлах бодлого, хөтөлбөр хэрэгжүүлж, салбар дундын бодлого зохицуулалтыг сайжруулна.", "2.3.6-д Өрхийн амьжиргааны түвшнийг тогтоох аргачлалыг боловсронгуй болгож, гэр бүлийн гишүүн бүрд үзүүлэх нийгмийн халамжийн тусламж, дэмжлэгийн чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ." ... гэж тус тус тусгасан.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн Хоёр. Хүний хөгжлийн бодлогын 2.1.1-д Гэр бүл, хүн амын онцлогт нийцсэн бодлого хэсэгт 2.1.3.8.Халамжаас хөдөлмөрт шилжих бодлоготой уялдуулан хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн үйлчилгээний эрх зүйн орчныг шинэчилж, ядуурлыг бууруулах бодлого баримтална гэж заасан.

Олон улсын Нийгмийн ажлын холбоо Нийгмийн ажлын боловсрол ба сургалтын дэлхийн стандарт, MNS 5323-94 Нийгмийн ажлын дээд боловсролын Монгол Улсын

стандарт, MNS 5852 Монгол улсын стандарт, Хүүхэд асрах хувилбарт үйлчилгээнд тавих нийтлэг шаардлага, MNS 6949:2021 Нийгмийн ажлын үйлчилгээний нийтлэг шаардлага стандарт болон Монголын Нийгмийн ажилтны мэргэжлийн ёс зүйн дүрмийг баримтлан ажиллаж байгаа хэдий ч салбар бүрд ажиллаж байгаа нийгмийн ажилтны эрх зүйн байдлыг хангах, ажил үйлчилгээг нэгдсэн тогтолцоо, удирдлагаар хангах, хамтын ажиллагаа, оролцоог сайжруулахад нийтлэг мөрдөх эрх зүйн баримт бичиг байхгүй нь хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн үндэслэл болсон.

Практик шаардлага

Дэлхий дахинд нийгмийн ажилтнууд нь эмч, багш, хуульч зэрэг бусад мэргэжилтнүүдийн нэгэн адил мэргэжлийн ур чадвараа гаргаж, ёс зүйн хэм хэмжээг баримталж, мэргэжлийн дадлага хийж, тусгай шалгалт өгч, зөвшөөрөл авч ажилладаг практик тогтолцоо хөгжсөн бөгөөд Их Британи, АНУ-д нийгмийн ажилтнуудын мэргэжлийн ур чадварыг хүлээн зөвшөөрч, тэдний цалинг улсын дундаж цалингийн түвшнээс дээгүүр тогтоосон байдаг. Харин Монгол Улсад нийгмийн ажилтнууд багш нараас бага, улсын дундаж цалингийн тал хувьтай тэнцэх хэмжээний цалин авч байна. Цалингийн хэмжээ, урамшуулал, нэмэгдэл нь ажлын ачаалал болон гүйцэтгэлийн үр дүнтэй харилцан хамааралгүй бөгөөд нийгмийн ажилтан ажиллаж буй салбар бүрд ялгаатай байгаа нь хүний нөөцийн оновчтой хувилбар боловсруулах, нэгдсэн стратеги төлөвлөгөөгөөр ажиллуулахад хүндрэлтэй байна.

Монгол Улсын нийт 1,2 сая хүүхэд, тэдний 30 хувь нь бага орлоготой өрхийнх, 150000 гаруй ахмад настнууд хүнд нөхцөлд байгаа, 120000 орчим дэмжлэг хэрэгтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд байна. Түүнчлэн Монгол Улсын нийт хүн амын 10.9% нь ахмад настан бөгөөд хоёр ахмад настны нэг нь сэтгэлзүйн эрүүл мэндийн тулгамдсан асуудалтай; 39% нь 0-18 насны хүүхэд бөгөөд тодорхой хувь нь хүнд нөхцөлд амьдардаг; 3% нь хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн; 30-40% нь ядуурлын түвшинд амьдарч байгаа нь нийгмийн ажлын хэрэгцээ дутагдаж байгааг цаашид шийдвэрлэх нь зүйтэй.

Монгол улсад нийгмийн үйлчилгээний 5 салбарт нийт 2634 нийгмийн ажилтан ажиллаж байгаа боловч тус нийгмийн ажилтнуудын 30 хувийг нийгмийн ажлын мэргэжлийн зэрэгтэй, 70 хувийг бусад мэргэжлийн зэрэгтэй ажилтнууд бүрдүүлж байна. Ажлын байрны болон нийгмийн эрэлт хэрэгцээ өндөр байгаа хэдий ч дотоодын их, дээд сургуулиудыг жил бүр дунджаар 290 нийгмийн ажилтан мэргэжлээр төгсөж байна.

2020 оны мэргэжлээрээ ажилладаггүй төгсөгчдийн судалгаанд нийгмийн ажлын мэргэжлээр үргэлжлүүлэн ажиллахгүй байгаа шалтгааныг ажлын ачаалал орчин нөхцөл маш хүнд боловч ажлын цалин урамшуулал бага, ажил үүрэг тодорхойгүй, удирдлага мэргэжлийн онцлогийг ойлгодоггүй, мэргэжлийн ахиц дэвшил тодорхойгүй гэж дүгнэсэн байна.

Монгол Улсад нийт 758 хүүхэд хамгааллын хамтарсан баг 6318 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллаж байна. Хамтарсан багийн гишүүдийн 699 нь нийгмийн ажилтан бөгөөд тус нийгмийн ажилтнуудын 419 нь нийгмийн ажлын мэргэжлийн бус ажилтнууд ажиллаж байна. Түүнчлэн нийслэлийн хэмжээнд 204 хүүхэд хамгааллын хамтарсан баг 1176 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй ажилладаг. Түүнээс 396 гишүүн нь нийгмийн ажлын мэргэжилтэн байх ёстой боловч бодит байдал дээр 171 нийгмийн ажилтан ажиллаж байна. Дээрх судалгаанаас үзвэл, ажиллах хүчний нөөц боломж сул, ажиллаж байгаа

одоогийн ажиллах хүч нь байх ёстой орон тооноос 20-30 орчим хувиар бага боловч ажилтнуудын 60 орчим хувь нь мэргэжлийн бус ажилтнууд байна.

Хүүхэд хамгааллын тухай хууль тусгагдсан хамтарсан багийн нийгмийн ажилтан нь Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай, Хүүхэд хамгааллын тухай, Нийгмийн халамжийн тухай хуульд заасан олон чиг үүргийг хэрэгжүүлэх бөгөөд 20 гаруй төрлийн судалгаа хөтөлж, хамтарсан багийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг зохион байгуулах, төлөвлөх, тайлагнах, урьдчилан сэргийлэх, нөхцөл байдлын үнэлгээ хийх, хохирогчид сэтгэл зүйн анхан шатны зөвлөгөө өгөх, хохирогчийг хамгаалах, шаардлагатай үйлчилгээнд хамруулах зэргээр тус багийн нийт үйл ажиллагааны 80-90 хувийг дангаар гүйцэтгэж байгаа боловч цалин урамшууллын хувьд Үндэсний статистикийн хорооноос тодорхойлсон дундаж цалингаас 29-өөс 59 хүртэл хувиар бага байна.

Бага насны хүүхэд болон сэтгэцийн эрүүл мэндийн асуудалтай гэр бүл хувь хүн, архаг хүнд өвчтэй хүнтэй ажиллах нийгмийн ажилтны нарийвчилсан үйлчилгээний стандарт, аргагүй тодорхойгүй байна. Тухайлбал хүүхдийн эрхийн зөрчлийг шийдвэрлэх арга хэмжээг сургуулийн нийгмийн ажилтан, багш нар хувийн туршлага арга зүйд үндэслэн шийдвэрлэж байгаа нь зарим тохиолдолд хүртээмжгүй оновчгүй эсвэл тохиромжгүй байна.

Монгол улсад мэргэжлийн нийгмийн ажлын үйлчилгээ авсан иргэд, гэр бүл, олон нийтийн талаарх ахиц дэвшил, өөрчлөлт болон бие даасан байдлын өсөлтийг харуулсан эргэх холбоо бүхий мэдээллийн нэгдсэн сан байхгүй. Үйлчилгээ үр дүнтэй залгамж холбоотой хүртээмжтэй байхын тулд нийгмийн ажлын бусад мэргэжилтнүүдтэй хамтрах бодит мэдээллийн санг байгуулах шаардлагатай. Мөн үйлчилгээ үр дүнтэй эсэхийг бүх шатанд үнэлэх, дахин төлөвлөх үйл ажиллагаа хийгдэхгүй байгаа нь нэгдсэн мэдээллийн сан байгуулагдаагүйгээс шалтгаалж байна.

Нийгмийн ажлын мэргэжлийн үнэт зүйл, ёс зүйн, стандартын талаарх нэгдмэл ойлголт их дээд сургуулийн сургалтын хөтөлбөр болон бусад шатны урт болон богино хугацааны хөтөлбөрүүдэд харилцан адилгүй туссан байх тул нэгдсэн мэргэжлийн үнэт зүйлийг тодорхойлох хөтөлбөрийг боловсруулах тогтолцоог бий болгох шаардлагатай байна. Түүнчлэн нийгмийн завсрын бүлгүүд болох хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ахмад настнууд, эрсдэлт нөхцөлд бага насны хүүхдүүдийг дам эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх нийгмийн тогтолцоо бүрдээгүй байна.

Иймд дээрх хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн Нийгмийн ажлын тухай анхдагч хуулийг боловсруулах замаар нийгмийн ажлын салбар болон салбарын мэргэжилтнүүдэд тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэх шаардлагатай байна.

Хоёр. Хуулийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа

Хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.1 дэх заалтын дагуу нийгмийн ажлын тухай эрх зүйн зохицуулалтыг анхдагч хуулийн төсөл хэлбэрээр боловсруулна. Нийгмийн ажлын тухай анхдагч хуулийн төслийн зорилго нь нийгмийн ажил, үйлчилгээний дэд бүтэц болох нийгмийн ажилтны мэргэжлийн хүрээ, тэдний мэргэжлийн үйл ажиллагааг зохицуулах эрх зүйн нэгдсэн тогтолцоог бүрдүүлэхэд оршиж байгаа бөгөөд салбар дундын уялдаа холбоонд суурилсан нийгмийн ажлын үйлчилгээг дараах үндсэн зарчимд нийцүүлэн боловсруулна. Үүнд:

1.Нийгмийн хамгааллын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ. Нийгмийн ажлын мэргэжлийн тусламж үйлчилгээг хуульд заасан тодорхой эрсдэл, нөхцөл бүрдсэний дараа үзүүлэхээр тусгасныг өөрчилж, урьдчилан сэргийлэлт, тандалт судалгаа болон иргэний хэрэгцээ шаардлагад суурилж хүргэх зохицуулалт бий болгоно. Тухайлбал, сургууль, хороо, эмнэлэгт ажиллаж буй нийгмийн ажилтан нь иргэдийнхнээ хэрэгцээ шаардлагыг судалж нотолгоонд тулгуурласан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх харилцааг зохицуулна.

2.Зорилтот бүлэгт чиглэсэн нийгмийн хамгааллын урьдчилан сэргийлэх, үр дүнтэй үйлчилгээг хүргэх тогтолцоо бүрдүүлнэ. Бага орлоготой айл өрх, эрсдэлт нөхцөлд буй хүүхэд, туслалцаа шаардлагатай өндөр настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй болон архаг хүнд өвчтэй хүмүүс, гэнэтийн осол гэмтлийн дараах, мэс заслын дараа үүсэх дагалдах хүндрэлээс урьдчилсан сэргийлсэн, сургасан, хамгаалсан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх харилцааг зохицуулна. (жишээлбэл, архаг өвчинтэй хүн сэтгэл гутралд өртөх, хүчирхийлэлд өртсөн хүн осол гэмтлийн эрсдэлтэй байх гэх мэт).

3.Нийгмийн ажлын үйлчилгээний нэгдсэн тодорхойлолт, түүний төрөл хэлбэр, үе шат, эргэх холбоо, тайлагналт, мэдээллийн санг бүрдүүлэх, ашиглах, бусад мэргэжилтнүүдтэй хамтран ажиллах арга хэлбэр, нийтлэг эрх үүргийг тодорхой болгож, мэргэжлийн үнэ цэнийг өсгөнө.

4.Олон талт хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхийн тулд эрүүл мэнд, боловсрол, хууль сахиулах, нийгмийн халамж салбарт ажиллаж буй нийгмийн ажилтны багт гүйцэтгэх үүрэг, оролцооны хүрээ, хязгаарыг тодорхой болгож, бүтээмж, үр дүнг нь бодитоор үнэлэх, хэмжих тогтолцоог бий болгоно.

5.Өөрийн амьдралынхаа шийдвэр гаргах иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, өөрийгөө удирдах чадварыг дэмжихийн тулд нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдсан бүх иргэдийг бие даан амьдрах, нийгмийн харилцаанд оролцох ур чадвар, мэдлэгээ хөгжүүлэхэд сургаж, ахиц дэвшлийг үнэлдэг хэм хэмжээг бий болгоно.

6.Өөрийгөө төлөөлөх чадваргүй, эсхүл насанд хүрээгүй хүүхэд, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний эрхэм чанар, нэр төр, алдар хүндийг эрхэмлэсэн нийгмийн үйлчилгээг бий болгохын тулд хувь хүний мэдээллийг хариуцлагатайгаар хадгалж, зөвхөн шаардлагатай буюу аюулаас сэргийлэх болон судалгаа, үнэлгээний хүрээнд мэргэжлийн зорилгоор ашиглах тогтолцоог бүрдүүлнэ.

7.Нийгмийн ажилтны мэргэжлийн хариуцлагын тогтолцоог бий болгоно. Нийгмийн ажилтан нь аль ч салбарт ажиллаж байгаагаас үл хамааран нэгдсэн арга зүй, нэг стандартаар хэрэгжүүлэх, тайлагнах, ёс зүй мэргэжлийн хариуцлагын тогтолцоотой болно. Ингэхийн тулд мэргэжлийн нэгдсэн холбоог үүсгэж, онцгой нөхцөлд ажиллах эрх олгох тусгай зөвшөөрөл, түүнтэй холбоотой мэргэжлийн үргэлжилсэн сургалтын тогтолцоотой болно.

Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар

Нийгэм, эдийн засгийн үр дагавар:

1.Ажил эрхлэлт ба татварын орлого нэмэгдэх

Нийгмийн халамжийн чанартай үйлчилгээг үзүүлснээр хөдөлмөрийн зах зээлд оролцох боломжгүй иргэдийн (хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ахмад настан, ганц бие эцэг эхчүүд гэх мэт) чадавх нэмэгдэж, хөдөлмөр эрхлэлт сайжирна. Тухайлбал, ажлын байр идэвхтэй хайж буй иргэдийн тоо нэмэгдэнэ, ажиллах хүчний хомсдол буурч, эдийн засгийн идэвх нэмэгдэнэ. Халамжид суурилсан эдийн засгийн ачаалал багасаж, урт хугацаандаа эдийн засгийн өсөлтөд эерэг нөлөө үзүүлнэ.

2. Ядуурлыг бууруулах

Нийгмийн хамгааллын тогтолцоонд чадваржуулах нийгмийн ажлын үйлчилгээг нэвтрүүлснээр ядуу болон эмзэг бүлгийн иргэдэд хүрч буй дэмжлэг туслалцаа үг өгөөжтэй болж санхүүгийн дарамтаас гарсан иргэд хэрэглээгээ нэмэгдүүлж, эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлнэ.

3. Эрүүл мэндийн боловсролын сайжрах.

Нийгмийн ажлын хуулийн дагуу эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үйлчилгээ хүртээмжтэй болсноор иргэдийн бүтээмж нэмэгдэнэ. Өөрөөр хэлбэл иргэдийн эрүүл мэндийн хариуцлага нь нэмэгдэж, улмаар дам эрсдэл буурч, эрүүл мэндийн зардал буурч, эрүүл мэндийн системд ирэх ачааллыг багасгана.

4. Бизнесийн орчин сайжрах

Нийгмийн хамгааллын тогтолцоо сайжирснаар ажилчдын амьдралын чанар дээшилж, ажлын бүтээмж өснө. Мөн бизнес эрхлэгчдийн хувьд ажиллах хүчний тогтвортой байдал нэмэгдэж, ажилчдын эрүүл мэндийн болон нийгмийн асуудлууд багасах учир урт хугацаанд ашигтай байх болно.

5. Төрийн үйлчилгээний шударга байдал, тэгш эрхийн үнэлэмжийг нэмэгдүүлэх.

Иргэд нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг тэгш хүртэх боломжтой болно. Хүйс, хөгжлийн бэрхшээл, нийгмийн гарал үүсэл, хаана амьдарч байгаагаас үл хамааран хүн бүрд эрх тэгш боломж бүрдэнэ.

6. Гэр бүлийн, хүүхэд хамгааллын үйлчилгээний чанар сайжрах

Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ сайжирч, хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл, зөрчил буурна. Гэр бүлийн тогтвортой байдал нэмэгдэж, гэр бүл цуцлалт буурна.

7. Нийгмийн идэвх, оролцоо нэмэгдэх

Иргэд сайн дурын ажил, нийгмийн үйл ажиллагаанд илүү идэвхтэй оролцоно. Итгэлцэл нэмэгдэж, иргэний нийгэм бэхжих боломжтой. Сонгууль, орон нутгийн шийдвэр гаргах үйл явцад иргэдийн оролцоо нэмэгдэнэ.

Хууль зүйн үр дагавар

1. Хууль эрх зүйн тогтвортой байдал нэмэгдэх

Нийгмийн ажлын эрх зүйн зохицуулалт тодорхой болж, иргэдийн эрхийг хамгаалах тогтолцоо сайжирна. Олон улсын хүний эрхийн стандарт, нийгмийн хамгааллын зарчимд нийцсэн хууль тогтоомж бий болно. Хууль хэрэгжүүлэх байгууллагуудын (цагдаа, шүүх, халамжийн газар) уялдаа сайжирч, маргааныг үр дүнтэй шийдвэрлэх боломжтой болно.

2. Иргэний эрхийг хамгаалах баталгаажилт нэмэгдэх

Иргэдийн нийгмийн хамгааллын эрх зүйн орчин тодорхой болж, хамгаалагдах боломж нэмэгдэнэ. Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг, өндөр настны эрхийг зөрчсөн тохиолдолд эрх зүйн хамгаалалт сайжирна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ажилгүйчүүд, ядуу иргэд, орон гэргүй хүмүүсийн хууль ёсны эрхийг хамгаалах механизмууд бий болно.

3. Нийгмийн ажлын мэргэжлийн стандарт, хариуцлага нэмэгдэх

Нийгмийн ажилтнуудын мэргэжлийн стандарт, үүрэг, эрхийг тодорхой болгож, ажлын хариуцлагыг сайжруулна. Хууль тогтоомжийн хүрээнд нийгмийн ажилтнууд мэргэжлийн үйл ажиллагаагаа стандартын дагуу явуулж, үйлчилгээний чанар дээшилнэ. Хууль бус, мэргэжлийн бус үйл ажиллагааг хязгаарлах боломж бүрдэнэ.

4. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх хууль эрх зүйн орчин сайжрах

Ядуурал, ажилгүйдэлтэй холбоотой гэмт хэргийг бууруулах хууль эрх зүйн боломж бүрдэнэ. Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эрх зөрчигдөхөөс урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн хууль эрх зүйн бодлого хэрэгжинэ. Нийгмийн хамгаалал сайжирснаар хууль бус үйл ажиллагаа (хүн худалдаалах, хүүхдийн хөдөлмөр мөлжлөг гэх мэт) багасах боломжтой.

5. Төрийн байгууллагуудын үүрэг, уялдаа сайжрах

Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд нийгмийн хамгааллын чиглэлээр хамтран ажиллах эрх зүйн орчин бий болно. Орон нутгийн захиргаа, цагдаа, шүүх, нийгмийн халамжийн байгууллагуудын ажлын уялдаа сайжирна. Төрийн нийгмийн үйлчилгээний хүртээмж, санхүүжилт нэмэгдэнэ.

Дөрөв. Хуулийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаарх санал

Хуулийн төслийг Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенци, Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцүүлэн боловсруулах бөгөөд хуулийн төслийг дагалдуулан Нийгмийн ажлын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай, Ахмадын настны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Боловсролын ерөнхий хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Нийгмийн халамжийн тухай хууль, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Эрүүл мэндийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг боловсруулна.